

5.9.2022

Tiedon hyödyntämisen ja avaamisen hankkeen hankeryhmän kokous

Aika to 1.9.2022 klo 13.00–14.48

Paikka Teams-toteutus

Osallistujat Tanja Lahti, hankepäällikkö, VM puheenjohtaja
Olli-Pekka Rissanen, johtava asiantuntija, VM varapuheenjohtaja

Jäsenet:

Lotta Engdahl, erityisasiantuntija, LVM

Mika Tuikkanen, johtava tietohallintoasiantuntija, MMM (poissa)

Sami Niinimäki, opetusneuvos, OKM

Tuula Helander, johtaja, STM (poissa)

Tiina Salminen, johtava asiantuntija, TEM

Jani Heikkinen, neuvotteleva virkamies, VM (myös sihteeristön jäsen, poissa)

Anssi Hänninen, erityisasiantuntija, YM

Tarja Riihisaari, toimialan johtaja, Ilmatieteen laitos

Antti Kosonen, innovaatiojohtaja, Maanmittauslaitos

Kaisu Harju, ryhmäpäällikkö, Suomen ympäristökeskus (poistui klo 14.44)

varajäsen Kristian Meissner, johtaja, Suomen ympäristökeskus

Hannele Orjala, tietopalvelujohtaja, Tilastokeskus

Tapio Oikarainen, kehityspäällikkö, Liikenne- ja viestintävirasto

Pasi Rautio, projektipäällikkö, Helsingin kaupunki (poistui klo 13.53)

varajäsen Hami Kekkonen, projektipäällikkö, Helsingin kaupunki

Markku Rimpelä, strategiajohtaja, Hämeenlinnan kaupunki (poissa)

Katariina Valtonen, kehittämisspäällikkö, Kouvola kaupunki

Martti Vanala, ICT-kehittämisspäällikkö, Kuopion kaupunki

Pekka Kantola, tietohallintojohtaja, Kuusamon kaupunki (poissa)

Elisa Kettunen, kehittämisspäällikkö, Kuntaliitto (poissa)

varajäsen Päivi Tiihonen, Kuntaliitto (poistui klo 14.00)

Mikko Hoikka, toimialajohtaja, Medialiitto

Tarmo Toikkanen, toiminnanjohtaja Open Knowledge Finland (poissa)

Ville Peltola, johtaja, Teknologiateollisuus

Pysyvät asiantuntijat (sihteeristö):

Mika Honkanen, kehityspäällikkö, Digi- ja väestötietovirasto

Heidi Innanen, hankekoordinaattori, VM

Kutsutut asiantuntijat:

Riitta Autere, neuvotteleva virkamies, VM

Mervi Haakana, projektipäällikkö, Tilastokeskus

Nico Käräjäoja, suunnittelija, VM (liittyi klo 13.30)

Matti Muukkonen, JULKIHINTA-hankkeen vastuullinen johtaja, Itä-Suomen yliopisto (asiakohta 3)

Mia Toivanen, Partner, Owal Group Oy (asiakohta 4)

1. Kokouksen avaus ja asialistan hyväksyminen

Kokous avattiin klo 13.00 ja asialista hyväksyttiin sellaisenaan.

Päätös: Todettiin kokous avatuksi, hyväksyttiin asialista ja todettiin läsnäolijat.

2. Edellisen kokouksen muistion hyväksyminen

Käytiin tiiviisti läpi 24.5.2022 pidetyn hankeryhmän kokouksen sisältö. Kokouksen muistio hyväksyttiin sellaisenaan.

Päätös: Hyväksyttiin edellisen kokouksen muistio.

3. JULKIHINTA-hankkeen keskeiset tutkimustulokset

Itä-Suomen yliopisto kumppaneineen toteutti [VN TEAS -hankkeen Julkisen sektorin tietojen maksullisuuden ja maksuttomuuden vaikutukset \(JULKIHINTA\)](#), jonka tutkimusraportti julkaistiin 21.6.2022. Hankkeen vastuullinen johtaja Matti Muukkonen kertoi keskeisistä tutkimustuloksista hankeryhmälle.

Tutkimuksen mukaan Suomessa on kansainvälisesti vertailtuna poikkeuksellisen laajat julkiset rekisterit. Näitä rekistereitä hyödynnetään laajalti myös tieteellisessä tutkimuksessa. Julkisen sektorin tietojen avaamisessa ei ole edistytty täysin halutulla tavalla poliittisesta tahtotilasta huolimatta. EU-sääntely on osaltaan ohjannut tietojen avaamista ja tähän liittyy myös keskustelu arvokkaista tietoaaineistoista. Tarve tieteelliselle tutkimukselle julkisen sektorin tietojen maksuttomuuden vaikutuksesta kysyntään on alun perin noussut

valtioneuvoston selonteossa tietopolitiikasta ja tekoälystä (VNS 7/2018), vastaavaa tutkimusta ei ole aiemmin tehty.

Tutkimushankkeessa paneuduttiin tilaajan esittämiin tutkimuskysymyksiin ja vastattiin niihin seuraavasti:

- **Minkälaisia vaikutuksia tiedon hinnalla on tosiasiallisesti tiedon käyttöön?**
V: Kun tiedon arvo vaihtelee käyttäjien välillä, käyttäjien määrä laskee hinnan mukana.
- **Julkisella hallinnolla on pääsääntöisesti monopoli näihin tietoihin, joten hintajoustoa ei esiinny. Onko tällä vaikutusta?**
V: Joillekin käyttäjille tiedon arvo voi olla korkea eri syistä ja heidän osaltaan kysynnän hintajousto on heikkoa. Kokonaiskysyntä kuitenkin joustaa hinnan suhteen käyttäjien erilaisuudesta johtuen.
- **Miten julkisen hallinnon tiedon maksullisuus tai maksuttomuus vaikuttaa tiedon käyttöön yhteiskunnassa? Onko tällä kansantaloudellista vaikutusta?**
V: Maksullisuus vähentää tiedon käyttöä ja tietovaranto jää alihyödynnetyksi. Vastaavasti maksuttomuuden seurauksena potentiaalinen käyttäjämäärä ja käyttäjien saama kokonaishyöty ovat mahdollisimman suuria.
- **Mikä on maksullisten tietoluovutusten vaikutus tiedon luovuttajan toimintaan? Mitkä ovat maksullisuuden vaikutukset mahdollisuuteen ylläpitää kyseisiä tietovarantoja?**
V: Maksut kannustavat tiedon luovuttajaa panostamaan tiedon laatuun. Maksujen tuomat lisätulot parantavat ylläpitomahdollisuuksia. Tietovarannon ylläpidon ja laadun takaamiseksi budjettirahoitusta tulisi lisätä maksuista luovuttaessa.

Tutkimuksen johtopäätökset koostuivat tutkimuskysymyksiin annettujen vastausten lisäksi havainnosta siitä, että valtion maksuperustelaki (150/1992) ei tue tiedon avaamisen tavoitteita, koska sitä säädettyäessä ei tiedetty datataloudesta. Lisäksi havaittiin, että maksuperustelainsäädäntö ja maksut ylipäättään vaikuttavat haitallisesti myös useiden perusoikeuksien toteutumiseen.

Tutkimusryhmä antoi toimenpide-ehdotukseksi käydä kansallisesti yhteiskuntapoliittista keskustelua siitä, mitä tiedon avaamisella tavoitellaan sekä millaisia politiikkatoimia ja resursseja niiden toteuttaminen edellyttää. Lisäksi ehdotettiin, että VM käynnistäisi maksuperustelainsäädännön tarkistamista koskevan hankkeen julkisen sektorin tietojen osalta. Tutkimusryhmä suositti myös erillisen selvityksen tekemistä niistä toimista, joita julkisen sektorin tietojen

tuottamista, avaamista ja hyödyntämistä edistävän tietoekosysteemin ja rahoitusmallin aikaansaamiseksi edellytettäisiin.

Käytiin keskustelua tutkimuksesta. Kysyttiin, tutkittiinko tiedon tuotannon kustannuksia. Tutkimuksessa ei tehty yksittäisiä laskelmia niistä ja todettiin, että suurimmassa osassa palveluita joudutaan toimimaan omakustannusperiaatteella. Kysyttiin, kuinka hyvin tutkimuksessa on huomioitu julkisen sektorin tuottaman ja keräämän tiedon erityyppiset luonteet. Maksuperustelaissa tulisi huomioida, että tieto liittyy usein johonkin substanssiprosessiin, jossa sillä on aivan omanlaisensa arvo. Maksuilla myös usein ylläpidetään substanssiprosettia, jossa tieto tuotetaan. Todettiin, että tutkimuksessa tiedon erityyppiset luonteet on tunnistettu ja erityisesti suunnitteluvaiheessa voitaisiin ottaa nykyistä paremmin huomioon tiedon eri käyttäjät, jotta tuotettava tieto palvelisi mahdollisimman hyvin monia käyttäjäryhmiä.

Kysyttiin, miten raporttia käsitellään jatkossa. Itä-Suomen yliopisto tekee omia nostojaan raportista, joita VM jakaa omalta osaltaan edelleen. Sanaa tullaan viemään tulevana viikkoina sopivissa yhteyksissä eteenpäin. Todettiin, että toivottavasti tietoon liittyvät kysymykset tulevat olemaan tulevassakin hallitusohjelmassa esillä ja nyt julkaistu tutkimusraportti on erittäin hyvää taustatietoa siihen.

Kerrottiin tiedoksi, että Helsingin kaupungilla on ollut valmisteilla ekosysteemiselvitys, jossa on tarkasteltu millaisissa eri rooleissa kaupunki voi toimia ekosysteemeissä.

Päätös: Merkittiin tiedoksi JULKIHINTA-hankkeen tutkimustulosten esittely ja siitä käyty keskustelu.

4. Hankkeen loppuarviointi

Hankkeen loppuarvioinnin toteuttajaksi on valittu Owl Group Oy. Loppuarvioinnin vastuhenkilö partner Mia Toivanen esitteli loppuarvioinnin toteutussuunnitelmaa.

Loppuarviointi on käynnistetty hiljattain, työn tukena toimivat seurantaryhmä ja ohjausryhmä. Arviointi tukee hankkeen tulosten vaikuttavuutta tuottamalla konkreettisia suosituksia tulosten hyödynnettävyyden lisäämiseksi ja edelleen

kehittämiseksi. Prosessi itsessään sparraa osallistuneita toimijoita ja sidosryhmiä hankkeen teemoissa.

Ohjausryhmään on nimetty vain hankkeen ulkopuolisia henkilöitä. Ohjausryhmä on kokoontunut kerran ja kokosi mm. seuraavia saatteita arviointiprosessiin: toimintaympäristön muutos tiedon avaamisen riskien osalta, hankkeen resursointi suunnittelu- ja toteutusvaiheessa, muutoksen vaatima resursointi myös kuntien ja virastojen näkökulmasta, mikä on oikea tapa toteuttaa lakisääteisiä tehtäviä (ml. myös ministeriöiden ja virastojen roolit kehittämistyössä), lainsäädännön reunaehdot ja hankkeen jälkeinen näkökulma.

Esiteltiin tiiviisti arviointikysymykset, mm. tavoitteiden relevanttius, realistisuus, selkeys ja hallitusohjelmatavoitteiden mukaisuus, miten toimeenpano on tukenut tavoitteiden saavuttamista, mitkä ovat hankkeen tulokset ja vaikutukset sekä mitä riskejä tuotosten hyödyntämiseksi ja edelleen kehittämiseksi tunnistetaan. Käytiin läpi arviointiprosessin aikataulu. Arvioinnin tulee olla valmis marraskuun puolivälissä.

Hankeryhmän varsinaisille jäsenille lähetetään lähipäivinä kutsu asiantuntijahaastatteluun. Haastatteluiden lisäksi toteutetaan kysely sidosryhmille. Owl Group tulee olemaan mukana hankeryhmän läsnäkokouksessa 11.10. Loppuarviointia tullaan käsittelemään viimeisessä hankeryhmän kokouksessa 30.11.

Päätös: Merkittiin tiedoksi hankkeen loppuarvioinnin toteutussuunnitelma ja siitä käyty keskustelu.

5. Hankkeen työpakettikohtainen eteneminen

Työpaketti 1:

Kesäkuussa ja elokuussa on järjestetty pyöreän pöydän keskustelut, jotka ovat olleet erittäin onnistuneita. Keskustelujen teemana olleet tiedon väärinkäyttö ja datastrategiat voisivat olla ne aiheet, joiden parissa työtä jatketaan. Datastrategioiden osalta tämä tarkoittaisi yhdessä tehtävää strategiatyötä virastojen ja kuntien kanssa.

Julkisen hallinnon tiedonhallinnan ja digitalisaation strategisessa yhteistyöryhmässä on käsitelty valtioneuvoston periaatepäätöksen toimeenpanon ohjaamista ja koordinaatiota. Yhteistyöryhmän seuraava kokous on 28.9., jolloin

on tarkoitus mm. käydä läpi pyöreän pöydän keskustelujen keskeisimmät havainnot.

Työpaketti 2:

DVV on tehnyt päivityksiä tiedon jakamisen toimintamallin sisältöön ja päivitetty versio laitetaan avoimelle kommentointikierrokselle syyskuun aikana. Uusi versio toimintamallista julkaistaan näillä näkymin marraskuussa 2022. Keskustelut toimintamallin ylläpidon ja kehittämisen varmistamisesta vuodesta 2023 alkaen ovat edelleen käynnissä.

Mika Honkanen DVV:stä kertoi Avoindata.fi-käyttäjäkyselyn tuloksista. Vastauksia kyselyyn saatiin noin 10. Yleisesti palveluun oltiin melko tyytyväisiä, mutta datan tulisi olla helpommin löydettävissä. Tiedon jakamisen toimintamalliin oltiin pääosin tyytyväisiä, joskin osa vastaajista arvioi sen hieman raskaaksi ja jatkokehittämistä pidettiin tarpeellisena. Ensi vuonna kyselyä on tarkoitus markkinoida enemmän dataa hyödyntäville yrityksille. Kyselyn tulokset ovat tarkasteltavissa [Avoindata.fi:ssä](https://avoindata.fi/ssä).

Viestintä on keskeisessä roolissa Avoindata.fi-palvelun tunnettuuden lisäämisessä ja viestinnän kehittämiseksi on tarkoitus tehdä toimia.

TP2-alaryhmä kokoontuu seuraavan kerran 19.9.

Työpaketti 3:

Syyskaudella tiedon laatukehikkoa koskeva työ painottuu käyttöönoton ja vakiinnuttamisen valmisteluun. Käyttöönoton suunnitteluraportti oli kesällä kommentoitavana. Syksyn aikana on tarkoitus toteuttaa myös tiedon laatukriteeristön ja mittariston suositusehdotukseen liittyvä lausuntokierros. Vuosi 2023 tulee olemaan ns. siltavuosi ennen uutta hallitusohjelmaa.

Tilastokeskus on mukana Kuntamarkkinoilla 14.–15.9. Digikannustinrahoitusta saaneille kunnille järjestetään infotilaisuus 4.10. yhteistyössä VM:n kunta- ja aluehallinto-osaston kanssa.

Tiedon laadun yhteistyöverkostoon on ilmoittautunut jo 112 jäsentä. Syksyllä toteutetaan kolme verkostotilaisuutta, joista on tarkempaa tietoa [Tilastokeskuksen verkkosivuilla](#).

Työpaketti 4:

Julkisen hallinnon API-verkosto on järjestänyt useampia tilaisuuksia, joista viimeisin oli elokuussa. Verkosto pyrkii pitäytymään strategisen tason periaatteissa. Vuoropuhelulle ja yhteistyölle on selkeä tarve ja verkosto

kokoontuu vielä muutaman kerran loppuvuoden aikana. Verkoston koordinoinnista vastaava Arvi Leino (DVV) koostaa verkostotapaamisten pohjalta dokumentaatiota tärkeimmistä opeista ja käsitellyistä asioista. Ylläpidon ja kehittämisen jatkon varmistamisesta tulevalle vuodelle keskustellaan edelleen.

Semanttisen yhteentoimivuuden osalta hanke ei ole tehnyt uusia toimia, työ jatkuu VM:n asiantuntijoiden toimesta linjatyönä.

TP4-alaryhmä kokoontuu seuraavan kerran 20.9.

Budjetti:

Hankkeen budjetin sidonta-aste on n. 85 %. Hankkeelle osoitetut resurssit riittävät siihen, mitä on tarkoitus vielä toteuttaa.

Viestintä:

- Puheenvuoro kuntien ja valtion yhteisestä tietoavaruudesta Kuntamarkkinoilla ke 14.9. 9.30–10.15, lisäksi TiHA-hankepäällikkö on mukana to 15.9. VM:n ständillä
- Tietyille kohderyhmille kohdennetut tilaisuudet: hankkeen infotilaisuus IT-yrityksille ti 27.9. (etätoteutus) ja info käynnistyvälle digikannustinhankkeille ti 4.10. (etätoteutus)
- Hankkeen loppuseminaari to 3.11. klo 14–16, etätoteutus (kalenterikutsut hankeryhmäläisille lähetetään 2.9.)
- Tietopolitiikkaseminaari ti 8.11. klo 12–16, hybriditoteutus (Pörssitalo, Helsinki)
- Kolme uutta podcast-jaksoa tulossa syksyn aikana. Äskettäin on tehty Digi arkeen -neuvottelukunnan kanssa jakso, joka julkaistaan lähiviikkoina. Tulossa on myös avoimeen hallintoon liittyvä jakso.

Päätös: Merkittiin tiedoksi hankkeen työpakettien tilanne (ml. Avoindata.fi-käyttäjäkyselyn tulosten esittely), hankkeen budjetin toteumatilanne sekä viestinnän asiat.

6. Ajankohtaiset EU-asiat

Riitta Autere valtiovarainministeriöstä esitteli komission ehdotuksen tilannetta arvokkaita tietoaaineistoja koskevasta täytäntöönpanoasetuksesta. Avoimen datan komiteakokous on kutsuttu koolle 8.9. ja käsiteltävänä on komission palautteen perusteella korjaama luonnos täytäntöönpanoasetuksesta ja sen liitteestä. Asia

on listalla keskusteluasiana ja mikäli päädytään äänestykseen, vaihtoehdot jäsenmaille ovat kyllä/ei.

Siirtymäaikaa on saatu hieman lisää, eli 12 kuukautta aiemman kuuden kuukauden sijaan. Julkaisumenettelyjä koskevassa kohdassa on puhuttu aiemmin vain API:sta, termi on nyt täsmennetty muotoon ”functional API”. API:n kylkeen on lisätty vaatimus ”corresponding to the reasonable needs of reusers”. Henkilötietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä on täsmennetty suhteessa yleiseen tietosuojaa-asetukseen. Raportoinnissa mahdollistetaan viittaukset metatietoihin. Luonnos täytäntöönpanoasetuksesta, sen liite ja asiaa koskeva PowerPoint-esitys ovat luettavissa [hankeryhmän Tiimeri-työtilassa](#). Liite sisältää jonkin verran muutoksia, jotka näkyvät sinisin muutosmerkinnöin.

Käytiin keskustelua komission ehdotukseen liittyen. Erityisesti termi ”functional API” herätti kysymyksiä ja pohdittiin, mitä sillä tarkoitetaan. Määritelmää ei ole annettu, joten siihen tullaan pyytämään tarkennusta.

Päätös: Merkittiin tiedoksi ajankohtaiset EU-asiat ja niistä käyty keskustelu.

7. Muut asiat

- Anni Alila valmistelee diplomityötä julkisen hallinnon API-periaatteiden soveltamismahdollisuuksiin liittyen. Työn alustavia tuloksia on esitelty mm. API-verkostossa. Työ julkaistaan todennäköisesti vielä tämän vuoden puolella.
- Data.europa academy järjestää tiedon tuottajille 16.9.2022 webinaarin aiheesta ”Data.europa.eu - The official portal for European data”. Lisätietoja saatavilla osoitteesta <https://data.europa.eu/en/event/webinar-data-providers-1-dataeuropaeu-official-portal-european-data-0>.

Päätös: Merkittiin tiedoksi muut asiat.

8. Seuraavat kokoukset

Seuraavat kokoukset on sovittu pidettävän seuraavasti:

- Seuraava kokous tullaan järjestämään ti 11.10. klo 11.00–16.00 Säätytalolla vain läsnäkokouksena. Tilassa on rajatusti paikkoja, joten ensisijaisesti toivotaan, että kaikki varsinaiset jäsenet pääsevät osallistumaan ja mikäli ilmenee este, kutsun voi kukin jäsen välittää varajäsenelleen. Säätytalolle saapuessa tulee jokaisella osallistujalla olla

virallinen henkilökortti tai passi mukanaan. Tietoa läsnäkokouksesta ja siihen ilmoittautumisesta lähetetään hankeryhmäisille pian.

- Toimikauden viimeinen kokous järjestetään normaalisti Teams-toteutuksella ke 30.11. klo 13.00–15.50.

Päätös: Merkittiin tiedoksi syksyn kokousajankohdat ja toteutustavat.

9. Kokouksen päättäminen

Päätös: Kokous päätettiin klo 14.48.